

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำในการจัดการความรู้ของเกษตรกรทำนาเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรรวมชาติตำบลท่อม อำเภอบางบาล จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำในการจัดการความรู้ของเกษตรกรทำนาเกษตรอินทรีย์และศึกษาปัญหา อุปสรรค และเงื่อนไขปัจจัยในการจัดการความรู้ของผู้นำ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำและชุมชน เพื่อศึกษาเรียนรู้ในวิถีการผลิตของกลุ่มเกษตรกรรวมชาติตำบลท่อม การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ กลุ่มเกษตรกรรวมชาติตำบลท่อม จำนวน 32 ครอบครัว ผู้นำ 5 ราย เจ้าหน้าที่โครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกรสุรินทร์ (คสป.) จำนวน 2 ราย ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาจัดหมวดหมู่ ประมวลผล ตรวจสอบ และดำเนินการวิเคราะห์เป็นระยะจนกระทั่งได้ข้อค้นพบและสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

5.1 บทบาทของผู้นำในการจัดการความรู้ของเกษตรกรทำนาเกษตรอินทรีย์

ผู้นำซึ่งเป็นกรณีศึกษาได้เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้จนกระทั่งสามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดทัศนคติ และพฤติกรรม จากการทำเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งบทบาทของผู้นำออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เริ่มก่อตั้งกลุ่มและพัฒนาบทบาทผู้นำ (พ.ศ. 2534-2542)

บทบาทของผู้นำในช่วงนี้เป็นการพัฒนาตนเองและครอบครัว โดยส่งเสริมด้านแนวคิดและทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติ หลังจากทีผู้นำมีแนวโน้มที่สามารถจะถ่ายทอดได้ก็จะส่งเสริมญาติพี่น้อง เพราะการพูดคุยที่ง่ายและการเข้าใจกันที่เป็นฐานและเป็นทุนเดิม และการส่งเสริมเพื่อนสนิทคนในชุมชนก็เป็นอีกส่วนที่สำคัญที่จะทำให้อำนาจเกิดการขยาย ช่วงแรกผู้นำจึงชักชวนเพื่อน ๆ ที่สนิทและทำงานด้วยกันมาเข้ากลุ่มเพราะจะทำให้พูดและอธิบายได้ง่ายและความไว้วางใจที่มีต่อกันมา

ช่วงที่ 2 การขยายกลุ่มเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนและผู้นำมีบทบาทในการจัดการความรู้ (พ.ศ. 2543-2546)

ผู้นำมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติโดยเน้นในเรื่องกิจกรรม ได้แก่ การเน้นเรื่องของการชักชวนและการเป็นตัวอย่างที่ดี ดังจะเห็นได้จากผู้นำ ซึ่งเข้ากลุ่มมาตั้งแต่รุ่นแรกจนสามารถผลิตข้าวอินทรีย์ได้ผลผลิตในปริมาณเท่ากับการทำนาโดยใช้สารเคมี จากตัวอย่างรูปธรรมของผู้นำและประสบปัญหาด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมและต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรรายอื่นมีความคิดเห็นคล้อยตามว่าการทำเกษตรอินทรีย์สามารถลดปัญหาลงได้และเข้าร่วมกลุ่มทำการผลิตแบบเดียวกัน และสมาชิกส่วนหนึ่งก็เข้ากลุ่มเพราะการชักชวนและเห็นตัวอย่างของผู้นำ

ผู้นำเริ่มมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคเกี่ยวกับการผลิต ด้วยการเปลี่ยนวิธีการผลิตที่จะไม่ให้ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยให้ใช้พืชทดแทนสารเคมี และทำหน้าที่การให้คำปรึกษาลดเวลา ผู้นำเองจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติและทำให้สมาชิกดูเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะด้านเทคนิคเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมัก รวมไปถึงการฝึกอบรมให้ความรู้ให้แก่เกษตรกรการนำสมาชิกเกษตรกรออกไปศึกษาดูงานนอกสถานที่อีกด้วย นอกจากนี้บทบาทยังมีในการให้ความรู้เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานที่จะต้องฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรทุกปี

บทบาทผู้นำนอกจาก ต้องการขยายสมาชิกภายในหมู่บ้าน ให้เข้าใจแนวคิดเกษตรอินทรีย์และให้ชาวบ้านสมัครสมาชิก เพราะต้องการให้เข้ากลุ่มซึ่งจะมีกระบวนการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแม้ชาวบ้านทั่วไปส่วนใหญ่ไม่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ก็นำตัวอย่างจากกลุ่มไปเป็นแบบอย่าง เช่น การปลูกพืชหลังนา การทำปุ๋ยพืชสด การไถกลบตอซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นต้น

ช่วงที่ 3 บทบาทของผู้นำในการแสวงหาตลาดเพื่อขยายช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตและสร้างกิจกรรมใหม่ในการทำเกษตรอินทรีย์

หลังจากส่งเสริมความรู้และทักษะปฏิบัติในการทำนาอินทรีย์จนกระทั่งมีความชำนาญและมีเทคนิคในการผลิตที่ดี สิ่งที่ผู้นำทำต่อไปคือการสร้างกิจกรรมต่อเนื่องการทำนาอินทรีย์และการทำเกษตรยั่งยืน คือ การลดต้นทุนการผลิตให้มากกว่าเดิมและการหาตลาดรองรับผลผลิตของสมาชิก ทำให้ผู้นำรวมตัวกับเครือข่ายในจังหวัดสุรินทร์จัดตั้งตลาดสีเขียวเพื่อให้สมาชิกนำผลผลิตไปจำหน่าย ซึ่งตลาดสีเขียวนี้มีลักษณะที่แตกต่างกับการตลาดของสินค้าเกษตรทั่วไป เพราะจะมีแต่ผลผลิตที่เป็นเกษตรอินทรีย์ ส่วนการลดต้นทุนในการผลิตข้าวอินทรีย์ ผู้นำได้

คำนึงถึงการลดปัจจัยการผลิตโดยการทดลองนำหมูหลุมมาเลี้ยง เพื่อที่จะได้ปุ๋ยอินทรีย์ไว้สำหรับใช้ในการทำนาอินทรีย์

ส่วนบทบาทของผู้นำในการจัดการความรู้ที่ต้องทำซ้ำซ้อนขึ้นคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับการกำหนดราคาและระบบตลาด โดยทางกลุ่มจะเน้น การตลาดและราคาผลผลิตที่เป็นธรรม (Fair Trade) และส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจด้วย

สรุปบทบาทของผู้นำในการจัดการความรู้ของเกษตรกรทำนาเกษตรอินทรีย์

กระบวนการถ่ายทอดและขยายสมาชิกล้นแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันที่ผ่านมา ผู้นำมีบทบาทในการขยายสมาชิกและเป็นวิทยากรกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกเกษตรกรรายอื่น ๆ ด้วยเทคนิควิธีการให้การเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

- 1) การชักชวน แนะนำ การเริ่มแรกของการถ่ายทอด โดยเป็นการประเมินแนวคิดเบื้องต้นความสนใจและความต้องการของเกษตรกร
- 2) การเป็นตัวอย่างที่ดี ในทางปฏิบัติแล้วถ้าไม่มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมให้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ได้เห็นนั้น อุดมการณ์เพียงอย่างเดียวคงจะไม่เป็นสิ่งที่จูงใจและสร้างความเชื่อถือแก่เกษตรกรได้ ทางกลุ่มจึงเน้นถึงความรู้ที่มีฐานจากเป็นรูปธรรมทางการปฏิบัติด้วย
- 3) การอบรมให้ความรู้ ให้แนวคิด และกำหนดกฎระเบียบ วิธีการเหล่านี้จัดให้มีขึ้นเพื่อทำความเข้าใจในหลักการ แนวคิด
- 4) การสาธิต การถ่ายทอดในสิ่งที่เกษตรกรยังไม่เคยรับรู้และเป็นสิ่งใหม่และเกษตรกรต้องลงมือทำ การสาธิตจึงเป็นวิธีการที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ดีที่สุด เกษตรกรจะเข้าใจและจำได้มากที่สุด มากกว่าการจดบันทึกและอ่าน
- 5) การให้คำปรึกษา เป็นหนึ่งในวิธีการถ่ายทอดที่ผู้นำต้องเป็นที่พึ่งให้แก่เกษตรกรทุกที่ทุกเวลา และต้องสามารถให้คำปรึกษาได้ในเวลาที่เกษตรกรมีปัญหา
- 6) การให้กำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญ อาจจะไม่ใช่วิธีการถ่ายทอดความรู้แต่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการที่เกษตรกรกำลังอยู่ชั้นเรียนรู้ และทดลองทำโดยเฉพาะการทำนาอินทรีย์ในช่วงแรก ๆ ซึ่งผลผลิตจะลดลงทำให้เกษตรกรอาจจะเปลี่ยนใจหรือหมดกำลังใจ
- 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญที่สุดในการถ่ายทอดที่จะให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ขณะเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของปัจเจกบุคคล เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของกันและกัน และผู้นำเป็นผู้ประสาน อื้ออำนวย ให้เกษตรกรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

8) การจัดกิจกรรม ผ่านกระบวนการที่ทำให้เกษตรกรได้เข้าร่วม และได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับความสนุก ความสุข อาจจะเป็นงานประเพณี กิจกรรมนันทนาการ พิธีกรรมทางศาสนา แต่หลังจากมีกิจกรรมแล้วสิ่งที่สำคัญคือการสรุปองค์ความรู้จากกิจกรรมร่วมกัน

5.2 ปัญหา อุปสรรค และเงื่อนไขปัจจัยในการจัดการความรู้ของผู้นำ

ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้ของผู้นำ

1. ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่นำมาจากภายนอก เป็นความรู้ใหม่โดยสิ้นเชิงที่ผู้นำจะต้องนำมาปฏิบัติและกำหนดให้สมาชิกปฏิบัติตามด้วยเพื่อจะได้ผ่านมาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานนี้สมาชิกไม่มีโอกาสที่จะกำหนดให้เข้ากับพื้นที่หรือสภาพของชุมชน มาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงเป็นเงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกจะทำการผลิตหรือไม่ และมีผลต่อการทำงานเพื่อขยายผลของผู้นำ

2. ปัจจัยด้านค่านิยมของเกษตรกรที่เอนเอียงต่อแรงจูงใจด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรและความสะดวกสบาย ปัจจัยด้านค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้นำไม่สามารถส่งเสริมสมาชิกทำนาอินทรีย์ได้ เพราะการทำเกษตรอินทรีย์จะต้องมาจากความมุ่งมั่นและความมั่นคงของจิตใจ ถ้าเกษตรกรรายใดที่ไม่สามารถที่จะต่อต้านกระแสบริโภคนิยมได้ เกษตรกรก็จะต้องการให้ได้ข้าวปีละมาก ๆ และจะทำการผลิตโดยการใส่ปุ๋ยเคมี ดังนั้นถึงแม้ผู้นำจะส่งเสริมอย่างไร หรือชักชวนและ สนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างไร ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะสมาชิกก็ทำเพื่อความอยู่ของตนเอง สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัญหาของผู้นำในการขยายผลหรือส่งเสริมสมาชิก

3. สภาพภูมิอากาศเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถใช้สารอินทรีย์ควบคุมได้ และทำให้เป็นปัญหาแก่สมาชิก ถ้าปีไหนฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็จะทำให้ผลผลิตได้น้อย บางปีก็ทำให้ผลผลิตเสียก็มี ก่อให้เกิดปัญหาต่อการส่งเสริมของผู้นำ เช่น ปีไหนที่ผลผลิตจะได้น้อยจริง ๆ เพราะสภาพดินฟ้าอากาศสมาชิกบางรายก็ตัดสินใจใส่สารเคมี โดยที่ไม่คำนึงถึงว่าทำนาอินทรีย์อยู่

4. การสนับสนุนจากสมาชิกภายในครอบครัว ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพราะการทำการเกษตรอินทรีย์ หน่วยผลิต คือครอบครัว หากสมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจและไม่ยอมรับก็ไม่สามารถดำเนินงานได้ การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ต้องส่งเสริมทั้งครอบครัว

5. จำนวนแรงงานในครอบครัว เป็นปัจจัยหลักในการทำเกษตรอินทรีย์เพราะกระบวนการผลิตของนาอินทรีย์นั้น จะต้องทำกิจกรรมในนาตลอดทั้งปีและถ้าครอบครัวใดมีแรงงานน้อยก็จะทำเกษตรอินทรีย์ได้ยาก

ปัจจัยที่มีแนวโน้มต่อผลสำเร็จ

1. ปัจจัยด้านผู้นำ

ผู้นำของกลุ่มในปัจจุบันเป็นรุ่นที่สองที่เป็นผู้นำด้านเทคนิค ผู้นำนักปฏิบัติ ที่รับช่วงต่อจากผู้นำรุ่นที่ 1 ที่เป็นผู้บังคับบัญชาด้านความศรัทธาของสมาชิกเกษตร ทำให้เกิดการรวมตัวจนเป็นกลุ่มปัจจุบันผู้นำเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเป็นผู้ดำเนินการพัฒนากลุ่ม ผู้นำมีบทบาทในการทำงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เป็นผู้ชักชวนแนะนำ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้เกษตรกรรายอื่นได้เห็นและเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

2. ปัจจัยด้านเนื้อหา รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งเนื้อหา วิธีการ รูปแบบ จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาที่ทางกลุ่มนำมาให้ชาวบ้านเรียนรู้นั้นจะยึดหลักในสิ่งที่ชาวบ้านมีอยู่เดิม แล้วเสริมในส่วนขาด ส่วนวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ทางกลุ่มจะใช้วิธีการเรียนแบบกลุ่ม ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของสมาชิก และการทำให้ดูเป็นตัวอย่างของผู้นำ

3. ปัจจัยด้านโครงสร้างกลุ่ม หมายถึง การจัดโครงสร้าง ภายในกลุ่มเป็นกลุ่มงาน ทีมงาน สายงาน ภายในกลุ่มและเชื่อมโยงออกไปภายนอกกลุ่ม โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มมีความยืดหยุ่น เกิดการรวมตัวกันง่าย มีการสื่อสาร และความร่วมมือ ข้ามสายงานในแนวราบอย่างคล่องตัว

4. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายของสมาชิกกลุ่ม ฯ ที่ทำให้ผู้นำดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่าย เนื่องจากภายในกลุ่มนั้นสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายกันที่มีความไว้วางใจความเคารพนับถือกันอยู่เดิมแล้ว

ในการจัดการความรู้ผู้นำจะเน้นกระบวนการกลุ่มให้นำความรู้มาประยุกต์ปฏินำมาเผยแพร่ ผลิตซ้ำ ถ่ายทอด โดยที่ผ่านมาองค์ความรู้ที่ทางกลุ่มได้ผลิตออกมาเช่น การลดต้นทุนการผลิต ลดหนี้สิน การเก็บรักษาพันธุ์ข้าว การผลิตปุ๋ยพืชสด แต่องค์ความรู้เหล่านี้บางเรื่องก็ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติ ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ว่าความรู้ที่สำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติที่ทำเป็นกิจวัตรของเกษตรกร และสามารถนำกระบวนการจัดการความรู้เข้ามาอธิบาย ได้ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ ที่เป็นการกำหนดความรู้ที่กลุ่มสนใจ เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์เป้าหมายของกลุ่ม ผู้นำก็จะเป็นผู้พิจารณาในสถานที่และเนื้อหาสาระร่วมกับองค์กรเอกชน โดยจะใช้วิธีการ อบรม ดูงาน แลกเปลี่ยน โดยไปในหลาย ๆ พื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติมาก่อน (Best Practices)

2. การสร้างความรู้ เป็นการสร้างจากกระบวนการและขั้นตอนในการทำงาน และนำความรู้จากภายนอกมาสังเคราะห์เป็นความรู้สำหรับการใช้งาน มีการตรวจสอบความรู้ว่าตรงกับความต้องการสามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นแนวทางการสร้างความรู้ ในขั้นตอนนั้นนอกจากจะต่างคนต่างทดลอง ปฏิบัติ แต่จะมีเวทีแลกเปลี่ยนกันบ่อยและเข้มข้น ช่วงนี้จะเกิดเวทีเพื่อสรุปบทเรียน แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มบ่อยมาก บางครั้งทำให้สมาชิกบางรายเบื่อในการประชุม ถึงขั้นลาออกก็มี

3. การจัดเก็บความรู้ ถ้าการจัดเก็บความรู้ หมายถึง การทำระบบฐานข้อมูล สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ ผู้นำยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในลักษณะนี้ แต่กลุ่มมีการจัดเก็บความรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง

4. การถ่ายทอดความรู้ การเผยแพร่ความรู้ของผู้นำ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติ มีการสืบทอดขยายผล ในกรณีของกลุ่มเกษตรธรรมชาติตำบลหมอ มีลักษณะการถ่ายทอดความรู้ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้ของผู้นำให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผู้นำในรุ่นต่อไป ที่จะทำบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม ยึดถืออุดมการณ์ 2) การถ่ายทอดความรู้ของผู้นำให้แก่ภายนอกกลุ่ม เป็นการนำเสนอประสบการณ์ความเป็นมาของกลุ่ม ให้แก่บุคคลอื่น ตลอดจนหน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่มาขอความร่วมมือ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 3) การนำความรู้จากภายนอกกลุ่มให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยผู้นำที่จะมีโอกาสในการไปศึกษาดูงานที่มากกว่าสมาชิกที่ได้มีโอกาสไปเรียนรู้จากต่างประเทศและในประเทศ ก็ sẽ นำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับและพบเห็นมาแล้ว แลกเปลี่ยนให้คนในกลุ่มได้รับทราบ

5. การนำความรู้ไปใช้งาน สมาชิกจะได้รับข้อมูล จากผู้นำ จากหน่วยงาน และจากการทดลองปฏิบัติของตนเอง แต่ทั้งนี้สมาชิกของกลุ่มทั้งหมดเป็นเกษตรกร ความรู้ของเกษตรกรคือการปฏิบัติ ดังนั้นการนำความรู้ไปใช้ เกษตรกรจะมีการใช้ความรู้ตลอด โดยขั้นแรกจะผ่านการพิจารณาของกลุ่มก่อนโดยการแลกเปลี่ยนกัน จากนั้นการที่แต่ละบุคคลจะนำไปใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของบุคคลอีกที บางครั้งการตัดสินใจไม่ใช่อยู่แค่บุคคลแต่เป็นครอบครัวก็มี เพราะการทำนานั้นกระบวนการผลิตจะทำงานทั้งครอบครัว (สามีและภรรยา) ทำให้การตัดสินใจจะต้องอยู่บนฐานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่จะนำความรู้ไปใช้ด้วย

อย่างไรก็ตามการจัดการความรู้ของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันตามลักษณะการดำเนินการและองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการเช่นลักษณะและงานของกลุ่ม โครงสร้างกลุ่ม ดังนั้นองค์กรแต่ละองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างของกระบวนการจัดการความรู้เฉพาะของกลุ่มเอง การจัดการความรู้ภายใต้แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดจาก

การปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นการเรียนรู้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ระหว่างกัน ผ่านการทำงานร่วมกัน

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรรวมชาติตำบลหมอ มีการสืบทอดและดำรงวิถีชุมชนอยู่ได้ ปัจจัยสำคัญเป็นเพราะชุมชนมีความรู้ อันเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติจริง มีการสั่งสม สืบทอด ปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้ใหม่ตลอดเวลา แต่ส่วนใหญ่ความรู้ของชุมชนมักจะมีลักษณะเป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล

กลุ่มเกษตรกรรวมชาติตำบลหมอ ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice, CoP) หรือชุมชนแห่งการปฏิบัติ เป็นชุมชนการจัดการความรู้ที่มีชีวิตชีวาและตั้งอยู่บนฐานประสบการณ์ทำงานจริงของผู้เข้าร่วมจะมีความผูกพันซึ่งกันและกันของสมาชิก การรวมกิจกรรมมีเป้าประสงค์และความหมายร่วมกัน และมีการสร้าง องค์ความรู้อันเป็นที่รับรู้ร่วมกัน เชื่อมต่อการพัฒนางานที่ทำอยู่ในขณะนั้นและพัฒนาความสามารถของบุคคล กลุ่มคนที่ปฏิบัติงานด้วยกัน โดยใช้องค์ความรู้ การปฏิสัมพันธ์ของคน และการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐ

1. เนื่องจากพื้นที่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ในอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเคยประกาศให้เป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในปี พ.ศ. 2542 ทำให้การทำนาอินทรีย์ได้รับความสนใจจากชาวบ้าน เพราะเป็นนโยบายที่ทางจังหวัดให้การส่งเสริม แต่หลังจากผ่านมาหนึ่งปีการส่งเสริมขาดความต่อเนื่อง นโยบายขาดประสิทธิภาพ ภาคราชการขาดการติดตามผล ทำให้กลุ่มที่ผลิตเกษตรอินทรีย์หลายกลุ่มขาดการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เกษตรกรจึงหันกลับมาใช้เคมีในการทำเกษตรเหมือนเดิม

ดังนั้นภาครัฐจึงควรที่จะจริงจังในในการส่งเสริมที่ได้กำหนดมาพร้อมทั้งมีการติดตามประเมินผลกลุ่มของเกษตรกร เพื่อที่จะทราบถึงพัฒนาการและปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร

2. ในส่วนของหน่วยงานราชการที่ทำงานส่งเสริมให้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์ ในด้านการรับซื้อข้าว หน่วยงานควรที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตหน่วยงานนั้น ๆ รับซื้อข้าวในมาตรฐานใด

3. ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์หรือสินค้าจากเกษตรอินทรีย์ชนิดต่าง ๆ โดยมีการรณรงค์ให้มีการบริโภคอาหารอินทรีย์ เช่น ข้าวอินทรีย์ และในการผลิตข้าวอินทรีย์ควรที่จะมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงโทษของสารเคมีที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่จะเกิดขึ้นแก่เกษตรกรและส่งผลต่อผู้บริโภคด้วย

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรธรรมชาติตำบลทมอ

กลุ่มเกษตรธรรมชาติตำบลทมอควรที่จะมีการจัดเก็บข้อมูล หรือประมวลองค์ความรู้ที่เคยศึกษาค้นคว้ามาแล้ว สร้างเป็นฐานข้อมูลหรือองค์ความรู้ของกลุ่มฯ เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ โดยการจัดทำในรูปแบบเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อลดขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่ม

หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมกลุ่มควรที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือในการจัดระบบของข้อมูลที่เหมาะสมในการใช้งานและเพื่อเผยแพร่ความรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป ควรที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับจัดการความรู้ของเกษตรกรในสหกรณ์เกษตรอินทรีย์สุรินทร์ จำกัด ที่มีการรวมตัวในระดับเครือข่ายซึ่งทำการตลาดระหว่างประเทศ